

sociologia”; això, segurament, ara no passaria. Però encara es cometen errors. Quan els Estats Units van anar a l'Iraq, la població es feia creus de la política exterior inspirada per Déu de George Bush; de fet, hi hauria ajudat que Donald Rumsfeld *et alii* hi hagueren entès més, en religió –especialment la diferència entre xiïtes i sunnites. “Allà on mirem, hi ha problemes religiosos”, admet un membre (cristià renascut) de l'equip de Bush. “I no solament és l'islam. Hi ha els ortodoxos a Rússia, el nacionalisme hindú a l'Índia, els cristians a la Xina... la llista és llarga.”

L'altre grup que treballa per adaptar-se al paper de la religió a la vida pública són els liberals. Quan la devoció religiosa senzillament no resulta raonable –per exemple, quan les escoles ensenyen el creacionisme–, és fàcil de combatre. Però en moltes disputes trobem respostes liberals en ambdues bandes. Els qui adopten la religió avui dia ho fan per convicció. És liberal prohibir a un treballador de British Airways que duga un crucifix? Quins drets es vulneren quan una majoria de persones en un autobús turc demanen al conductor que s'ature per a resar?

Sembla que s'ha reobert un cisma en el liberalisme europeu que es remunta a les dues revolucions fundadores. A França, on el catolicisme era l'única confessió, els *révolutionnaires* avorrien Déu com a part crucial de l'*ancien régime*: la política, deien, restaria protegida en el futur d'aquest mal. En canvi, els Pares Fundadors dels Estats Units, acostumats a múltiples confessions en mútua competència, adoptaren una visió més benigna. Separaren l'església de l'estat, no pas menys per protegir la primera del segon que a l'inrevés.

Aquest reportatge especial prova de suscitar tots aquests conflictes. S'ha de prendre amb tres precaucions mèdiques. Primera, moltes xifres en religió són esquivades: la majoria d'esglésies inflen el seu suport i molts governs no registren la religió als censos (a Nigèria la millor font són els historials clínics). Segona, en un camp on molts creients asseguren conèixer totes les respostes, això presenta molts interrogants. I la darrera: atesa l'emoció que suscita la matèria, és molt probable que el que segueix us ofenga.

Adeste, fideles

Definitivament, Déu no ha mort, però ara té moltes més varietats.

Esmenteu una *megaesglésia* i la majoria pensarà en un flamant edifici en un barri residencial benestant dels Estats Units. En realitat, la majoria de megaesglésies es troben fora dels Estats Units. A Guatemala, els pentecostals han construït el que podria ser l'edifici més gran de l'Amèrica Central: Mega Frater (Gran Germà) inclou una església de 12.000 places, una enorme piscina baptismal i un heliport. Una església a Lagos pot traure suposadament 2 milions de persones al carrer. Però cinc de les deu megaesglésies més grans del món es troben en un sol país: Corea del Sud.

La més gran de totes, Yoido Full Gospel Church, és davant l'assemblea nacional a Seül, una astuta posició política. A primer cop d'ull sembla poc cridanera –una taca marró envoltada d'edificis d'oficines–, però Yoido compta amb 830.000 membres, un nombre que, assegura, creix de 3.000 membres cada mes. Un de cada vint habitants de l'àrea metropolitana de Seül n'és membre.

Cadascun dels set oficis dominicals a Yoido és un repte logístic: a banda de les 12.000 persones al santuari principal, 20.000 més segueixen l'ofici per televisió en capelles plenes de gom a gom, distribuïdes en edificis de la vora. Vora 38.000 nens hi van a catecisme el diumenge. Quan acaba un servei i en comença un altre, vora 60.000 persones que hi entren i que en surten són dirigits per agents de trànsit parroquials vestits amb jaqueta blanca. Si voleu assistir a un dels dos oficis en què intervé el fundador de l'església, David Cho, hi heu d'anar una hora abans, o no hi entrareu.

No us faltarà entreteniment mentre espereu. El cor (un de dotze) ja canta himnes a l'uníson, acompanyat per l'orquestra (una de tres). Els fidels tam-

bé canten, amb pantalles de televisió gegantines on es llig la lletra a l'estil karaoke. Les imatges de l'ofici són transmises a centenars d'esglésies satèl·lit d'arreu del món i a la Muntanya de la Pregària, un campament religiós de caire espartà pròxim a la frontera amb el nord. S'hi ofereix traducció a l'anglès, japonès, xinès, castellà, francès, indonesi, malai i àrab.

Comparat amb els predicadors americans, Cho és un personatge relativament poc cridaner. Amb ulleres, corbata i impecable casulla vermella, sembla més aviat un polític asiàtic de tall tecnòcrata. Fa servir un to lògic i fluid. El tema d'avui és “Deslliureu-nos del Maligne”.

El pecat i Satanàs són omnipresents, assegura, però si n'ignoreu les seduccions, “la vostra tomba ja és buida”. Quan cita l'evangeli, el passatge apareix a les grans pantalles de televisió. Cho crida per l'alliberament de Corea del Nord i cita Edward Gibbon. Aleshores invita la gent a tocar la part del seu cos que necessita més curació. Hi ha crits de guariment. Quan finalment s'asseu, una jove cantant d'òpera canta mentre es fa la col·lecta –a sacs plens, en bosses daurades i vermelles–, que es deposita davant la trona.

Divideix i multiplica. Per als crítics de Cho, Yoido, com moltes més megaesglésies, és un negoci dels nostres

Un Déu vivent

Pentecostals, % que han:

	testimoniat guariments divines	rebut revolacions divines	experimentat o testimoniat exorcismes
Estats Units	62	54	34
Brasil	77	64	80
Xile	77	55	62
Guatemala	79	59	62
Kenya	87	57	86
Nigèria	79	64	75
Sud-Àfrica	73	64	60
Índia	74	31	41
Filipines	72	58	52
Corea del Sud	56	20	30

Font: Fòrum Pew per a la religió i la vida pública, octubre de 2006

El pare Michael Elfred bufa pel tub d'entrada d'alre de la primera església Inflable del món, a Tadworth, al Regne Unit, el maig de 2003.

temps. Per exemple, hi hagué molt d'enrenou quan el fill de Cho passà a dirigir el periòdic de l'església, el quart de Corea. Amb tot, tingué uns inicis humils. Cho, que es va convertir del budisme al pentecostalisme a les portes de la mort per tuberculosi gràcies a una infermera, va fundar Yoido el 1956 en una vella tenda de companya de 50 dòlars que va comprar als *marines* dels EUA. Com els pentecostals de tot el món, el sistema de Yoido és arrelat en *cèl·lules familiars*. La major part de la pregària i de la conversió es fa a casa, en petits grups d'una dotzena de persones. La idea és que aquestes *cèl·lules*, com els equivalents biològics, es multiplicaran. Les dones hi són crucials. La mà dreta femenina de Cho fou la seua sogra, Jashil Choi, un personatge conegut per *Mare Al·leluia*. Avui Yoido presumeix

de 68.000 dones diaques –el doble que d'homes. Un evangelista típic hi fa 35 visites la setmana i hi beu una quantitat malsana de cafè.

Aquesta espècie de *màrqueting viral* podria semblar poc tradicional a aquells fidels acostumats a bisbes, cardenals i papes. En realitat, el cristianisme es va transformar d'una obscura secta en religió oficial de l'imperi romà gràcies a les dones. Els cristians emfasitzaven la fidelitat i el matrimoni, cosa que atraïa dones a la fe, que parien llavors infants cristians.

La febre protestant a Corea del Sud s'ha alentit recentment, un fet que s'atribueix als canvis en les lleis educatives i als abusos d'algunes famílies clericals. Així i tot, el creixement hi ha estat exponencial. El 1950, tan sols el 2,4% de sud-coreans eren protestants. Ara la

xifra s'acosta al 20%. Comptant-hi els catòlics (cosa que no fan molts protestants coreans), els cristians són prop del 30% de la població. "L'església a Corea no és cap joc", diu un nord-americà membre del consell de Yoido.

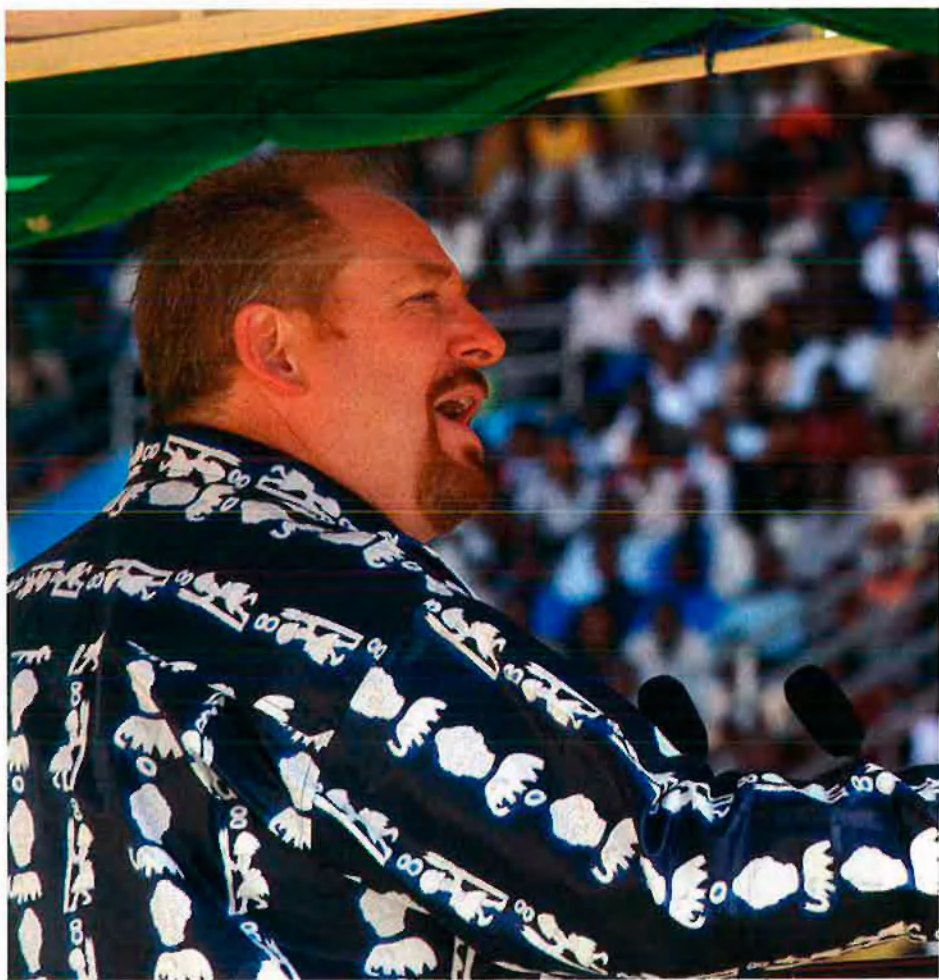
La gent que abarrotava les megaesglésies a Corea del Sud són els qui progressen socialment. Preguntats (el 2004) sobre quina fe havia contribuït de manera més decisiva a la modernització del país, el 42,7% de sud-coreans respongueren el protestantisme i l'11,3% el catolicisme. Hahn Meerha, professor de la Universitat de Hoseo, assenyala que el 42% dels directors generals de les empreses que cotitzen a la borsa i un terç dels senadors del país són protestants. Hi ha esmorzars amb pregària una vegada el mes al parlament nacional, i el candidat favorit de les eleccions presidencials

que es faran al desembre, Lee Myung-bak, és membre del consell d'una megasglésia.

Això no és cap benedicció manifesta per a Lee. Si una part de les classes mitjanes ha acudit en massa a les megasglésies, una altra cada vegada està més preocupada pel paper de la religió en la societat: la mateixa enquesta de 2004 també va descobrir que el 59% de coreans pensaven que les esglésies anaven en una mala direcció. Quan un grup de joves missioners coreans ignorants va ser capturat pels talibans a l'Afganistan a principi de l'any passat, hi hagué queixes generalitzades a Seül, en el sentit que als joves els havien rentat el cervell per a anar-hi en una estratègia de màrqueting de les esglésies de Corea del Sud.

El protestantisme coreà certament va orientat a l'exportació: Yoido envia 600 missioners l'any. Un objectiu és Corea del Nord, que solia ser l'extrem més cristià del país. Yoido ja té plans per a construir un segon santuari a Pyongyang. Yanbian, un districte de la Xina amb una extensa colònia de població coreana, manté una estreta relació amb els missioners.

Ara, la millor presa per als cristians de tot Àsia és la Xina. Alguns l'anomenen

El poder de la pregària privada

Fins i tot en aquests dies obscurs per a l'administració Bush, hi ha una qüestió que pot fer somriure els conservadors americans –la religió a Europa. La Casa Blanca podria acabar anant a l'infern (o a mans de Hillary Clinton), però Europa fa front a un malson molt pitjor: la davallada imparabile cap a la impietat i la subsegüent invasió per part de l'islam.

La segona part de l'argument –l'arribada imminent d'Euràbia– es pot refutar amb una senzilla operació matemàtica. Les minories musulmanes a Europa creixen de pressa i originen tensions polítiques, però en conjunt inclouen menys del 5% de la població total, una proporció mínima comparada amb la xifra d'immigrants als Estats Units. Fins i tot si aquesta proporció es triplicava els vint anys vinents, Euràbia encara restaria ben lluny.

Tanmateix, la qüestió més interessant és el futur del cristianisme. Un nou llibre de Philip Jenkins sobre la religió a Europa aboca algunes estadístiques ombrives. Només el 20% d'europaus afirmen que Déu té un paper important a les seues vides, que contrasta amb el 60% de nord-americans. Un estudi del 2004 va descobrir que només el 44% de

britànics creien en Déu, mentre que el 35% (45% entre 18 anys i 34) en negaven l'existència. Només el 15% anaven a missa cada setmana, enfront del 40% d'americans. Fins i tot a països tradicionalment catòlics com ara Espanya, Itàlia i Irlanda, les taxes d'assistència a missa han davallat per sota del 20%. I els capellans es van extingint: a Dublín, ciutat amb un milió de catòlics, tan sols se n'hi va ordenar un el 2004.

Amb tot, hi ha signes de reviscolament. Això és degut en part a la demografia: fins i tot a Europa, els creients tenen més fills. Escrivint a la revista *Prospect*, Eric Kaufmann va calcular que a les regions més secularitzades –França i l'Europa protestant– la majoria “no religiosa” (actualment del 53%) assoliria el cim amb un 55% el 2040. Si continuen les tendències actuals, a final de segle hi haurà més creients a Europa que no pas ara.

Això té a veure tant amb la recuperació del credo cristià com amb la fertilitat i la immigració. L'islam en té una gran culpa: a les zones de la Gran Bretanya amb més nombre de musulmans, els habitants són més proclius a professar el

El predicador Rick Warren, dels EUA, fa un sermó davant milers de persones aplegades a l'estadi d'Amahoro de Kigali, a Rwanda, el Juliol de 2005.

“l'Àfrica del segle XXI”, recordant que el nombre de cristians en aquell continent va augmentar de menys de 10 milions el 1900 a 400 milions el 2000. Oficialment, el govern xinès admet que hi ha 23 milions de cristians dins de les seues fronteres, però només hi compta les esglésies que es registren davant de les autoritats, i la xifra real probablement triplica l'oficial. La majoria de cristians prefereixen les “esglésies domèstiques” privades. La Xina fins i tot té dues esglésies catòliques, una d'oficial i una de clandestina. Un ardit consisteix a crear petites empreses i aconseguir permisos de treball per a comerciants que són, en realitat, missioners.

Sobre aquesta pedra. Corea del Sud il·lustra tres característiques de la religió moderna: competència, fervor i llibertat d'elecció. Per a entendre'n el mecanisme competitiu, només necessiteu dos textos sagrats. El primer és *La riquesa de les nacions*, en què Adam Smith afirma que el lliure mercat actua sobre la religió com sobre la resta d'activitats humanes. El clergat no establert,

que se sustenta en l'almoïna, mostra més zel a fer prosèlits entre les bases de la societat que no el tipus de clergat establert i assalariat, més interessat a xuclar els quadres administratius i empresarials. Europa n'ha estat un exemple paradigmàtic (vegeu la taula a la pàgina següent).

El segon text és la Constitució dels Estats Units d'Amèrica. Com a refugi de dissidents, els Estats Units sempre han estat més a prop de la visió de Smith, tot i no ser la Nova Jerusalem que asseguraven els seus promotors. Els primers puritans ben aviat es van veure envoltats de colons més venals: a Salem, el poble zelós que apareix a *El gresol* d'Arthur Miller, el 1683 el 83% dels contribuents no tenien adscripció religiosa. La majoria de Pares Fundadors pensaven que la religió era útil per a la menuda noblesa, però tampoc no eren gaire devots: George Washington mai no esmenta Jesucrist en els seus documents privats.

Així, la primera esmena a la Constitució dels Estats Units –“el Congrés no farà cap llei emparant-se en cap principi de la religió, ni prohibirà el lliure exercici d'aquesta”– fou un compromís entre els dissidents (que volien mantenir l'estat lluny de les esglésies)

cristianisme. El canvi real, però, es produeix en el mode de distribució: la religió es va privatitzant.

Graces Davie, de la Universitat d'Exeter, assegura que, en realitat, hi ha dues economies de la religió a Europa. Segons la més antiga, la religió és un “bé públic”: hi ha un distribuïdor que compta amb el suport de l'estat, i la majoria de cristians professen la religió de manera vicària (en el sentit que algú assisteix a missa per vosaltres). Per exemple, vora el 75% de suecs són batejats com a luterans, però només un 5% acudeix a missa. Nogensmenys, l'església s'embutxaca 1.100 milions d'euros en quotes de pertinença, recaptades per l'estat mitjançant l'agència tributària pública. Resulta estrany que els suecs opten per donar-se'n de baixa, tot i que això sembla que va canviant.

Paral·lelament a aquesta antiga economia de la religió, en creix una de més petita, basada en la tria individual. Evangèlics, carismàtics i pentecostals configuraven el 8,2% de la població europea el 2000, una taxa gairebé el doble que el 1970, segons la World Christian Encyclopedia. El pentecostalisme és la religió que creix més ràpidament a França. Hom que creu que l'Est End de Londres, un barri farcit d'immigrants, té tantes congregacions pentecostals com de l'Església d'Anglaterra.

Tanmateix, la majoria d'evangèlics i carismàtics continuen practicant les seues antigues religions. Més de 2 milions de britànics han realitzat el curs Alfa, “una oportunitat d'explorar el sentit de la vida”, que va començar a Holy Trinity Brompton, una església *de casa bona* a Kensington. Richard Chartres, bisbe de Londres, usa veterans d'Alfa per a *reevangelitizar* àrees de la seua diòcesi. Davie cita dos exemples d'adhesió de creients a les antigues esglésies. Primer, el nombre de confirmacions d'adults a l'Església d'Anglaterra ha augmentat dràsticament, malgrat que el nombre general haja disminuït. Segon, els pelegrinatges continuen creixent. Vora 100.000 caminants de tot Europa recorren cada any el camí a Sant Jaume de Galícia; 6 milions de persones visiten Lorda i 4 milions van a Jasna Góra, a Polònia.

Els optimistes afirmen que les esglésies d'Europa estan més o menys igual de plenes que les dels Estats Units abans que la primera esmena a la Constitució separés església i estat. D'ací ve la importància de l'actual papa. Hi ha qui creu que Benet XVI preferiria a Europa una Església Catòlica més petita, però més vibrant. A Alemanya, hom diu que es va queixar en privat de l'esplèndid finançament de les esglésies per part de l'estat. Si aplicara la mateixa línia a Roma, potser provaria la hipòtesi del lliure mercat amb l'Església catòlica.

i tipus més anticlericals, com Thomas Jefferson (que volia allunyar l'església de la política). Finalment, es va convertir en el gran giny de la religiositat americana, creant un nou tipus de país on la pertinença a una església era una activitat purament voluntària.

Observeu, en aquest lliure mercat, el primer gran èxit del metodisme. En aquest sentit, tampoc no resulta difícil de veure d'on surt la fórmula del creixement de Yoido. Quan Francis Asbury va arribar als Estats Units el 1771, a penes si hi havia 1.000 metodistes al país. Quan va morir, el 1816, un milió de persones, un vuitena part de tota la població, assistien a les reunions de camp metodistes (l'equivalent al segle XIX de les megasglésies). Els metodistes pagaven als predicadors únicament un estipendi nominal, no els donaven cap seguretat laboral i els deien que evitaren la teologia àrida ("Adapta sempre els teus temes a la teua audiència", deia la instrucció, i "tria els textos més planers que pugues").

La Constitució dels Estats Units no tan sols explica per què els americans excel·leixen en el negoci de la religió (el traspasat Peter Drucker, un famós guru de la gestió, solia indicar que l'empresa americana podia aprendre molt dels seus "mossempresaris"), sinó també com s'han convertit en una enorme indústria d'exportació. Rick Warren, el predicador predilecte dels Estats Units, assimila la seua "fórmula amb propòsit" a un xip operatiu d'Intel que es pot inserir en la placa mare de qualsevol església; ara hi ha més de 100.000 esglésies "amb propòsit" a 160 països. Corea, senzillament, fou convertida pels americans.

A mesura que els metodistes esdevingueren més jeràrquics a mitjan segle XIX, començaren a perdre terreny davant els baptistes. Amb tota certesa, la destrucció creativa afectarà eventualment Yoido i també Warren. La religió als Estats Units tendeix a arribar a onades –i l'actual *desvetllament* podria estar esmoreint-se. Però un avantatge de la competició és que provoca respostes. Per exemple, el recent revés encaixat pel protestantisme coreà ha impulsat el catolicisme (en què els sacerdots no tenen fills que hereten esglésies). Els catòlics també contenen l'ofensiva dels pen-

Un monjo budista fa una pregària abans de disposar encens en un altar del temple Wenshu, a Chengdu, la capital de la província de Sichuan, al sud-oest de la Xina.

tecostals a l'Amèrica Llatina, "fent-se menys romans i més locals", diu Harvey Cox, professor de teologia a Harvard. A Nigèria, els sacerdots catòlics han incorporat tants hàbits dels seus competidors evangèlics que el cardenal de Lagos els va advertir recentment sobre el "dany incalculable" que s'infligia als oficis amb "pregàries espontànies poc ortodoxes de tots els fidels al mateix temps".

I les altres religions, s'han encomanat del mateix esperit competitiu? El

budisme, la religió que més va minvar al llarg del segle passat, continua essent prou passiu: els seus adeptes creuen que la gent hauria de descobrir la fe per si mateixa, més que no pas ser-hi iniciats enèrgicament. Però hi ha alguns senyals de desvetllament. A Corea del Sud els monjos budistes, sovint amagats en ermites rurals inaccessibles, han obert zones de meditació a les ciutats per tal de contrarestar els protestants.

L'hinduisme tendeix a tenir més consciència territorial. Alguns estats de l'Índia han aprovat lleis "anticonversió" prohibint als evangelistes que usen la força o l'*engany* –codi per a la conversió al cristianisme i a l'islam d'intocables hindús, que tendeixen a obtenir un tracte més cru sota el sistema de castes. I quan es tracta de vendre *glamour*, els ashrams hindús més moderns no tenen res a envejar als mossempresaris americans. L'art de viure, un ashram a Bengaluru "consagrat a fer de la vida una celebració en aquesta terra" té filials a 141 països.

Aquest esperit de competició també ajuda a comprendre l'èxit de l'islam. Això podria sonar estrany. L'Aràbia Saudita fa respectar l'ortodòxia religiosa mitjançant la muttawa (policia religiosa) i la presó. Sota nombrosos sistemes de xària, l'apostasia encara és punible amb la mort. I a molts països islàmics, les mesquites aconsegueixen molts més fons i assessorament per part del govern que no n'hauria desitjat Adam Smith. Però, de fet, hi ha més competència al si de l'islam que no sembla.

Com el pentecostalisme, l'islamisme és una religió sense gaire jerarquia: la majoria de mesquites asseguren complir els ensenyaments d'aquell o aquell altre predicador, però la seua autèntica autoritat dimana de l'Alcorà. Això ajuda els nous imams a plantar paradeta pròpia i, en gran mesura, els permet de fer el que vulguen. Però tampoc no s'ha subestimat el màrqueting. Hi ha megamesquites (una a l'est de Londres, planejada per missioners, acollirà 12.000 persones, quintuplicant la capacitat de la catedral de Sant Pau) i teleevangelistes, com ara Amr Khaled, un encisador antic comptable d'Egipte, els sermons del qual són seguits per milions de persones a Europa i a l'Orient Mitjà. Si voleu una *fatwà* (sentència religiosa), no heu d'anar a cap mesquita: la podeu rebre en línia (i en anglès) a efatwa.com, muftisays.com o askimam.com.

L'islamisme no és tan evangèlic com el cristianisme. Els seus adeptes no són tan proclius a propagar la bona nova; la major part de llur atenció se centra a fortificar la determinació de comunitats ja musulmanes. Però l'islamisme és expansionista en algunes àrees, inclosa l'Àfrica subsahariana i algunes franges

de la Xina. A la província de Xinjiang, el govern local està tan preocupat pel separatisme musulmà que ha emprès una política de mà dura contra l'islam. La Xina, paradoxalment, encara podria acabar essent el país cristià i musulmà més gran del món, alhora.

La segona lliçó de Corea és que la religió més dura ven més. A la dècada dels 60 es pensava que, si algun tipus de religió havia de sobreviure, seria la del tipus raonable i ecumènic –l'anglicanisme intel·lectual, posem per cas; o el catolicisme escèptic de Graham Greene. En realitat, la certesa s'ha mostrat més fàcil de vendre.

Als Estats Units, l'Església Episcopal –proverbialment tolerant (recentment va ordenar un bisbe homosexual)– fa temps que minva; els baptistes del sud (que el 1988 van denunciar l'homosexualitat com "la manifestació d'una naturalesa depravada") han fet un salt endavant. En conjunt, els cristians conservadors són ara al voltant d'un 25% de la població dels Estats Units, comparats amb el 20% el 1960.

Purs i durs. En general, la fórmula d'èxit més destacada del segle passat ha estat la religió menys intel·lectual (i menys emotiva) de totes. El pentecostalisme fou fundat no fa 100 anys enrere en un raval desballestat de Los Angeles per un predicador negre i borni, convençut que Déu enviaria de nou el Paràclit només que la gent pregués prou fort. Ara hi ha almenys 400 milions d'evangelistes escampats per tot el món. Les seues creences no són per als pusil·lànimes. Segons un estudi del Fòrum Pew per a la Religió i la Vida Pública realitzat a deu països, la majoria d'adeptes han estat testimonis de curacions miraculoses, han rebut una "revelació directa de Déu" o han vist exorcismes (vegeu la taula 3).

L'altra única fe cristiana que creix a aquest ritme és l'Església de Jesucrist dels Sants del Últims Dies, una altra religió apocalíptica. El mormonisme continua essent el boc expiatori dels humoristes, a causa de la seua creença històrica (ara abandonada) en la poligàmia i la seua prohibició de plaers tan mundans com la cervesa, el cafè, el te i els "besos apassionats" fora del matrimoni. Si Mitt Romney aconseguia la

candidatura republicana, hi continuaran furgant. Però una certesa immaculada ven força: durant l'últim quart de segle, l'església s'ha septuplicat, i la meitat dels 13 milions de mormons del món resideixen ara fora dels Estats Units.

Les versions més dures de l'islamisme també han guanyat terreny. Com mai no es cansen de repetir els neoconservadors americans, això es deu, en part, als diners saudites: els petrodòlars han fluït cap a les madrasses fonamentalistes d'arreu del món, i han pagat milions de còpies de l'Alcorà amb interpretacions wahhabites (per exemple, emfatitzant la jihad com un dels pilars de l'islam). Però el principal factor ha estat la globalització.

Als països àrabs, el fonamentalisme s'ha convertit en un refugi per a tots aquells preocupats per l'expansió de la cultura i del poder occidentals. A les comunitats exteriors on els musulmans són minoria, sobretot a Europa, ha tingut més a veure amb una cerca d'identitat. Investigadors com Olivier Roy han mostrat que l'extremisme ha esdevingut un mode de guerra generacional, amb joves musulmanes nascudes a Occident que decideixen de portar el xador del qual les seues mares van desempallegar-se tan bon punt van arribar del Marroc o del Pakistan.

Un darrer avantatge per a la religió més dura, de qualsevol modalitat, és la demografia. Des de Salt Lake City a Gaza, la gent religiosa tendeix a casarse abans i a criar més de pressa que els no religiosos. Una jueva ultraortodoxa a Israel parirà tres voltes més nens que una conciudadana laica. Segons alguns càlculs, tres quartes parts del creixement de les variants més dures del protestantisme americà es deuen a la demografia.

Però la duresa religiosa no necessàriament genera consistència. Relativament pocs musulmans han llegit íntegrament l'Alcorà, i tot i que el 83% d'americans consideren la Bíblia com la paraula de Déu, la meitat no saben qui va pronunciar el sermó de la muntanya. Els evangèlics americans estan tan preocupats pel fet que els fonamentalistes cristians ignoren els fonaments del cristianisme, que han engegat cursos de repàs de coneixements bíblics.

La duresa tampoc no és per sempre. "No es veuen gaires cementeris a les

megaesglésies”, diuen els escèptics. La religió emocional i poc jeràrquica pot tenir una meravellosa atenció al client, però manca d’un mecanisme de control. Les troncs pentecostals han acollit una caterva d’estafadors sensacionals, i molts musulmans voldrien posar rectes els imams radicals.

A banda d’això, realment s’hauria d’esforçar tant la religió a rondar els seus possibles clients? Rowan Williams, el pensatiu arquebisbe de Canterbury, assenyalava les moltes accions que ha emprès la seua església en l’àmbit del benestar social i la regeneració urbanística i que no fan els seus rivals, més orientats a omplir les bancades dels temples. Una religió de triar i remenar, afirma, no té tanta profunditat. Des de la primera línia a Nigèria, l’arquebisbe catòlic de Jos comparteix aquesta opinió. Podria apujar les xifres de membres si es gastara els diners en televisió més que no pas en hospitals, i si no educara durant sis anys cada sacerdot. Però si no ho fera, no seria arquebisbe.

El valor de la tria. La lliçó final de Corea del Sud, però, és una que tots dos arquebisbes qualifiquen de crucial. La religió moderna és plural i cada vegada es basa més en l’elecció individual.

Sovint la guspira és la immigració. Richard Chartres, Bisbe anglicà de Londres, considera la seua ciutat “un cas d’examen”, i assenyalava el creixement descontrolat de mesquites, temples sikhs, sinagogues, esglésies africanes i antillanes, fins i tot l’Església de la Cienciologia. A l’Amèrica Llatina, les esglésies evangèliques ofereixen ara una alternativa ràpida al catolicisme. I als Estats Units, els protestants tradicionals ben aviat seran menys de la meitat de la població. Tot i que el país continua essent predominantment cristià, els Estats Units acullen vora 10 milions d’adeptes de més creences (jueus, musulmans, budistes, hindús), i 30 milions d’agnòstics i d’ateus.

I l’ateisme forma part indestruïble d’aquest pluralisme. La proporció d’americans que no esmenten cap preferència religiosa ha augmentat del 7% al 14% (20% entre els joves). Com Ross Douthat deia recentment a l’*Atlantic Monthly*, la irreligiositat s’ha estès de l’elit de la costa est dels Estats Units

a les masses. Segons alguns càlculs, hi ha almenys 500 milions de no creients declarats al món –suficients per a fer-ne la quarta religió del món.

L’elecció és l’aspecte més *modern* de la religió contemporània. “Hem comès un error categòric”, admet Peter Berger, el sociòleg de Boston, que fou adés un dels principals paladins de la secularització, però que canvià d’opinió als anys 80. “Crèiem que hi havia una relació entre modernització i secularització. En realitat, era entre modernització i pluralisme.” La religió ja no es considera garantida o heretada; es basa en el fet que els adults facen una tria, acudint a una sinagoga, temple, església o mesquita.

Això té profundes repercussions en la vida pública. Com més gent trie la seua religió, més que no l’hereten, més probable és que en facen enrenou. Miroslaf Volf, director del Centre per a la Fe i la Cultura de Yale, diu que això també es deixa sentir al lloc de treball: “Abans era pràctica habitual que els treballadors penjaren la seua religió en un penjador, juntament amb els abrics. A casa, la religió era important; mentre que a la feina era sobrerera. Ara ja no és igual. Per a molta gent, la religió té veu en tots els aspectes de la seua vida, inclosa la feina.”

Això mateix val per a la política. A tall d’exemple, les megaesglésies sud-coreanes han creat recentment la pròpia versió de la dreta religiosa americana. El moviment Nova Dreta ja té al voltant de 200.000 membres, dos terços dels quals són cristians. Les seues visions resten una mica vagues. El fundador, Jin-Hong Kim, es lamenta de la deriva a l’esquerra del país, l’antiamericanisme, Corea del Nord i la corrupció. Els seus enemics diuen que la Nova Dreta és tan sols una manera d’ajudar el seu amic Lee a guanyar la presidència. A les primàries, els protestants van votar en massa Lee. Les esglésies tenen prohibit de donar suport a cap candidat, però una oració a Yoído prega a Déu “que ens ajude a escollir el president correcte”.

La resta d’aquest reportatge especial aborda les diverses maneres com la religió s’immisceix en la vida pública –des de partits d’orientació religiosa fins a intents de desafiar el capitalisme i la ciència. I comença amb el tema que més tem tothom: les guerres de religió.

Un manifestant sosté una fotografia de l’al·tolià Ali al-Sistani, juntament amb una bandera iraquiana, prop de Bagdad, la capital de l’Iraq.

EFE

A principi de l’any passat el president de l’Iran, Mahmud Ahmadinejad, en una compareixença davant el parlament del país, va plantejar dues preguntes: “Qui són els nostres enemics?” i “Per què ens odien?”. Va descriure un eix del mal, en què els enemics de l’Iran eren “tots els malvats del món, tant a l’interior com a l’exterior”. La causa primera de l’odi llur era religiós –una aversió de “tot aquell qui serveix la glòria de Déu”. Havent descrit les atrocitats de George Bush, digué als diputats que el victorejaven: “Certament, el vostre màxim enemic són els americans –mitjançant aquella enemistat que rau en ells contra tot el que hi ha de diví en vosaltres.” Afortunadament, l’Iran no lluitarà tot sol: tenia el suport dels musulmans de tot el món. Siguen valents, aconsellà, i “trobareu que actueu per un gran nombre de gent de Déu”.

Per Ahmadinejad llegiu Oliver